

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН В КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**Назаренко Т.Г.**
(Київ, Україна)

Від моменту свого виникнення людина завжди відчувала потребу вчитися та вчити. Вчителями, як правило, ставали найбільш досвідчені й шановані люди. Важливість справи, яку вони виконували, а також авторитет кращих учителів визначили поважне ставлення до вчительської професії. Засновник наукової педагогіки великий педагог Ян Амос Коменський понад 300 років тому писав, що вчителям «вручена чудова посада, вище якої нічого не може бути під сонцем» [4, с. 39]. Видатний педагог К. Д. Ушинський так оцінював професію вчителя: «Справа вчителя, скромна зовнішньо, але є однією з найважливіших справ історії» [7, с. 91]. Чим же зумовлена особливість праці вчителя?

Як зазначав в своїх працях І.А. Зязюн: «Завдання вчителя – керувати учінням, а не вчити, керувати процесом виховання, а не виховувати [3, с. 17]. Хороший вчитель завжди перебуває в освітньому процесі ніби «за кадром», за межами вільного вибору учнів, а насправді – вибору, керованого ним. Учитель має допомогти народитися думці в голові учня, а не повідомляти готові істини. Отже, стрижень вчительської праці – в управлінні всіма процесами, які супроводжують становлення людини. Специфіка вчительської діяльності полягає в тому, що в руках педагога відсутні вимірювальні прилади, які є в багатьох інших фахівців. Головне в його роботі – керування відносинами, що виникають у процесі навчання. Майстерність вчителя визначається трьома взаємозумовленими складниками: теорією, технікою і методами роботи над матеріалом, його організацією і впровадженням у дію [1, с. 19]. Якщо теорію можна опанувати відносно легко й швидко, то методом і технікою слід оволодівати поступово, поетапно, напруженим тренуванням як основою професійної підготовки вчителя.

Сучасні вимоги до вчителя висвітлені в законі «Про загальну середню освіту», в якому сказано: «Педагогічним працівником (вчителем) повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки в навчальних закладах середньої освіти» [2]. Вітчизняний педагог Василь Сухомлинський акцентував увагу на такій здібності в діяльності вчителя, як колективність: чим багатші духовні цінності, які накопичує і турботливо зберігає педагогічний колектив, тим чіткіше колектив вихованців виконує роль активної, дієвої сили, учасника виховного процесу, вихователя. Він стверджував, що якщо немає педагогічного колективу, то немає і колективу учнів. А творять його, на думку Василя Сухомлинського, колективні думка, ідея, творчість [6, с. 82].

Яким же чином сьогодні підготувати сучасного вчителя природничих дисциплін до роботи в нових реаліях, де скорочуються години на навчальні предмети, учні де мотивовані, реформи тривають довго. Питання риторичне, але все ж таки спробуємо передбачити та надати методичні рекомендації щодо розвитку методичної компетентності вчителя. Враховуючи нові підходи до ролі сучасного вчителя природничих дисциплін, планується система заходів щодо розвитку методичної компетентності вчителя в умовах модернізації освіти. Відомо, що в школі віддзеркалюється те, що відбувається в суспільстві. Соціально-економічні і соціокультурні зміни в країні вимагають суттєвих інновацій в педагогічній теорії і практиці. При теперішніх світових темпах науково-технічного прогресу навчити на все життя неможливо, бо суттєві нововведення спостерігаються протягом життя одного покоління. Тобто йдеться про необхідність неперервної освіти, про формування в учнів потреби в самостійному оволодінні новими знаннями й уміннями, про здатність орієнтуватися спочатку у виборі профілю навчання, а потім у виборі фаху, а в разі потреби й переучуватись у своїй професії відповідно до вимог часу. У цьому зв'язку одним із пріоритетних напрямів модернізації системи освіти в

Україні є підготовка універсального педагога, якій би орієнтувався принаймні в декількох дисциплінах. Які ж вимоги висуваються сьогодні до вчителя, що працює в системі багатозадачності? Які мають бути особливості його педагогічної діяльності? Яку ідеальну модель такого вчителя можна собі уявити? Якими професійними знаннями й уміннями має оволодіти вчитель для успішної реалізації природничої галузі Держстандарту? На нашу думку, для школи потрібен учитель-творець, що має власні ідеї, здатний розробити авторські програми та зуміти реалізувати їх у практичній діяльності. Це має бути людина, здатна брати на себе відповідальність за рівень соціальної зрілості випускників при формуванні запиту на професійну діяльність, людина, що має високий фах (як відомо, учні можуть вибачити вчителю багато недоліків, але не вибачають непрофесіоналізму), широку ерудицію, наукову компетентність, високий інтелектуальний потенціал. Окрім власних знань з предмета викладання, вчитель повинен володіти методичними прийомами (відомо, що є вчителі, які знають свій предмет, але не можуть донести свої знання до учнів) і методами організації пізнавальної діяльності учнів (бути режисером уроку). На уроці і в позаурочний час вчитель має вміти організувати учнів на пошуково-дослідницьку роботу, що зміцнює їх інтерес до навчального предмету. Водночас сучасна педагогічна дійсність характеризується суперечливими тенденціями: зростання вимог до школи з боку суспільства і низький соціальний статус професії вчителя, відсутність мотивації вчителя до продуктивної професійної діяльності; неузгодженість змісту педагогічної освіти з новими цілями й змістом навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі; відсутність належного теоретико-практичного забезпечення змін у підготовці майбутніх вчителів до виховної, соціально-корекційної, профорієнтаційної роботи; переважання еkleктичного підходу до вибору методологічних орієнтирів виховання, обмежений доступ учителів до фахових інформаційних джерел [5, с. 172]. Функції вчителя розширились та ускладнилися. Вони охоплюють тепер навчальну, виховну, розвивальну, культурно-просвітницьку, соціально-педагогічну, корекційну, комунікативну, проектну, інноваційну, дослідницьку та інші функції. Таким чином, назріла потреба спеціального фундаментального дослідження, у якому б провідною ідеєю стало відображення особливостей особистісно орієнтованого, діяльнісного й компетентнісного підходів до формування методичної системи неперервної освіти вчителя природничих дисциплін. Це дасть змогу вдосконалити предметні методики, забезпечить дієвість і спроможність їх відображати й реалізовувати через завдання модернізації освіти в умовах Нової української школи.

Список використаних джерел:

1. Барінова І.І. Компетентностная модель современного учителя географии. Проблемы непрерывной географической освіти і картографії: зб. наук. праць. – К., 2009. – Вип. 9 – С. 18–21.
2. Закон про освіту <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2232/>
3. Зязюн І.А. Учитель в тенетах білої книги. Вища освіта України № 3 (додаток 1). – 2009. – Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – К.: Генезис, 2009. – С. 14–20.
4. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения. – М.: Учпедгиз, 1955. – 201 с.
5. Назаренко Т.Г. Методика навчання географії в профільній школі: теорія і практика : [монографія]. Педагогічна думка. К., 2013. – 318 с. UPL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/9886> (26.11.2018).
6. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості. Вибрані твори у 5-ти, Т.1. 535 с.
7. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения: в 6-ти томах. – Т.2; составитель С.Ф. Егоров. – М.: Педагогика, 1988. – 496 с.